

Лекція № 6

Тема лекції: «Наукові комунікації: інформаційні ресурси для фахівця з агрономії»

План лекції

1. Інформаційні ресурси і наукові комунікації.
2. Технологія передачі інформації.
3. Національні інформаційні ресурси.
4. Інформаційні ресурси аграрних підприємств.
5. Міжнародний інформаційний агропростір та обмін інформацією.

Література

Аграрна освіта і наука: соціально-філософське осмислення: монографія / О. І. Заздравнова, А. І. Кравцов, О. М. Голікова та ін. ; за заг. ред. О. І. Заздравнової; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків ФОП Бровін О. В., 2020. 348 с.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Обґрунтування новітньої методології забезпечення здоров'я фітоценозів. Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 166–175.

Kliuchevych M. Fundamentals of innovative research methodology with fundamentals of intellectual property. Moderní aspekty vědy : XV. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Česká republika : Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2022. P. 420–434.

Денисюк, С. Г. Д33 Комунікологія : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ, 2015. 102 с.

Тверезовська Н.Т., Нелепова А.В. Інформаційні технології в агрономії. Київ. Центр навчальної літератури. 2019. 282 с.

Вовкодав О. В., Лип'яніна Х. В. Сучасні інформаційні технології: навч. посібник. Тернопіль, 2017. 500 с.

Сучасні інформаційні технології в науці та освіті : конспект лекцій. Вінниця: ВНТУ, 2016. 71 с. URL: <http://sukhorukov.vk.vntu.edu.ua/file/SITNO/0adb2500d2f4abff939d80a7f4f5c11b.Pdf>

Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / За заг ред. Нестерцової-Собакарь О.В. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.

Європейський зелений курс: можливості та загрози для України. Аналітичний документ. ГО «Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля», ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» і ГО «ДІКСІ ГРУП». 2020 74 с.

Зміст лекції

1. Інформаційні ресурси і наукові комунікації.

Інформаційний зв'язок, комунікація — це взаємодія трьох ланок: джерела інформації; каналу зв'язку (передача відповідної інформації при допомозі різного типу сигналів); споживача інформації (системи, які сприймають і адекватно реагують на дану інформацію).

Управління інформаційним зв'язком в організації включає дії, необхідні для забезпечення своєчасного отримання, збору, поширення, зберігання і кінцевого розміщення інформації. Воно забезпечує дуже важливі зв'язки між людьми для обміну ідеями та різного роду інформацією, що в кінцевому підсумку необхідно для успішного завершення проекту. Будь-яка особа, залучена до роботи в рамках організації, повинна бути готовою до пересилання та прийому інформації при допомозі інформаційної системи по встановлених каналах.

У сучасному суспільстві інформація стає найбільш важливою цінністю, а індустрія отримання, обробки і трансляції інформації – провідною галуззю діяльності, куди з кожним роком вкладають все більш значні капітали. Інформатизація суспільства виступає одним з вирішальних чинників модернізації економіки на ринкових засадах і запорукою інтеграції України в світове співтовариство. Інформаційна сфера, зокрема інформаційні ресурси, за сучасних умов стають системоутворюючим фактором життя і діяльності суспільства й держави. Розвиток інформаційної сфери все більше впливає на політичну, економічну, соціокультурну, оборонну, інші складові розвитку суспільства й держави, забезпечення національної безпеки в сучасних умовах.

Стаття 17 Конституції України визначає: “Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу”. Таким чином наша держава дає зрозуміти, що її інформаційне поле повинно бути захищеним і це завдання є одним із найголовніших завдань держави, оскільки інформація – це зброя будь-якої спільноти.

Хто володіє інформацією, той володіє світом – це відома фраза, яка підтверджує значущість інформації та її силу. Оскільки інформація (знання) може використовуватись як найбільш ефективний засіб забезпечення національних інтересів та розв'язання протиріч у різних сферах державної та суспільної діяльності, що породжує специфічну боротьбу засобами інформаційного впливу.

Загроза впливу іншої сторони на інформаційну інфраструктуру іншої країни, інформаційні ресурси, на суспільство, свідомість, підсвідомість особистості, з метою нав'язати державі бажану (для іншої сторони) систему цінностей, поглядів, інтересів і рішень у життєво важливих сферах суспільної й державної діяльності, керувати їхньою поведінкою і розвитком у бажаному для іншої сторони напрямку несе головну інформаційну загрозу національній безпеці.

Інформаційні ресурси – це документи і масиви документів в інформаційних системах: бібліотеках, архівах, фондах, банках даних, депозитаріях, музейних сховищах та ін.

Існують інформаційні ресурси:

1) **інформаційні ресурси спільного користування** – сукупність інформаційних ресурсів державних органів науково-технічної інформації, наукових, науково-технічних бібліотек, а також комерційних центрів, фірм, організацій, які займаються науково-технічною діяльністю і з власниками яких укладено договори про їх спільне використання;

2) **інформаційні ресурси науково-технічної інформації** – систематизоване зібрання науково-технічної літератури і документації: книги, брошури, періодичні видання, патентна документація, нормативно-технічна документація, промислові каталоги, конструкторська документація, звітна науково-технічна документація з науково-дослідних і дослідно- конструкторських робіт, депоновані рукописи, переклади науково-технічної літератури і документації, зафіксовані на паперових чи інших носіях.

Найбільш універсальне визначення інформаційного ресурсу міститься в Законі України “Про національну програму інформатизації”. Згідно зі ст. 1 Закону, **інформаційний ресурс** – це сукупність документів в інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо).

Управління комунікаціями організації повинно бути націлене на групову взаємодію в рамках управління організацією і включає:

1. інформацію проекту розробки інформаційних зв'язків організації, тобто зібрані, оброблені і розподілені дані, що включають, як вихідні дані, так і ті, які одержані в результаті прямих розрахунків, аналітичної обробки, експертних оцінок і ін.;

2. засоби обробки інформації, тобто інформаційні технології, що базуються на сучасних програмних продуктах;

3. засоби комунікації, що базуються на сучасних засобах зв'язку, орієнтовані на забезпечення своєчасного збору, генерації, розподілу, збереження і передачі необхідної проектної інформації;

4. документування робіт — збір, обробка та збереження документації по проекту.

Планування інформаційного зв'язку включає визначення інформаційних і комунікаційних потреб зацікавлених осіб: хто в якій інформації має потребу, коли вона їм знадобиться, і як вона до них надходитиме. Усі організації потребують передачі інформації, але інформаційні потреби і методи поширення широко варіюються. Визначення потреб зацікавлених осіб в інформації і відповідних способів задоволення їх, є важливим чинником успішного виконання управління організацією.

У більшості проектів розробки інформаційних систем організацій (надалі проект) значна частина планування комунікацій виконується на найбільш ранніх фазах проекту. Проте, результати цього процесу повинні регулярно переглядатися і коригуватися в разі необхідності, щоб гарантувати безперервне їх застосування.

Планування інформаційного зв'язку часто тісно зв'язане з організаційним плануванням, оскільки структура організації значно впливає на вимоги до інформаційних зв'язків.

2. Технологія передачі інформації

Прийоми та способи, що використовуються для інформаційного зв'язку між аграріями можуть істотно варіюватися: від коротких звітів до розширених засідань, від простих документів до швидко доступних календарних планів і баз даних. Чинники технології передачі інформації:

- Невідкладна потреба в інформації — успіх виконання робіт залежить від того, наскільки часто виправлена інформація доступна на момент запиту. Чи задовільні звіти, що їх регулярно пишуть?

- Доступність технології — чи вистачає систем, які вже діють, або може будуть потрібними якісь зміни?

- Очікуваний персонал — чи відповідають пропоновані комунікаційні системи досвіду знанням працівників, чи може буде потрібним подальше навчання останніх?

- Тривалість виконання робіт — чи необхідно міняти діючу технологію на новітню перед завершенням вегетації?

3. Національні інформаційні ресурси.

Інформаційні ресурси поділяються за значимістю на:

- національні;

- державні.

Національні інформаційні ресурси – це вся належна Україні інформація, включаючи окремі документи і масиви документів, незалежно від змісту, форми, часу і місця їх створення, форми власності, а також кінцеві результати інтелектуальної, творчої діяльності, зафіксовані на будь-яких носіях інформації, доступні для використання особою, суспільством і державою через засоби масової інформації та телекомунікації, архіви, бібліотеки, музеї, фонди, банки даних, публічні виступи, художньо-виконавську діяльність тощо.

Національні інформаційні ресурси формують з *інформаційних продуктів і інформаційних технологій* різних форм власності.

Державні інформаційні ресурси – це систематизована інформація, що є доступною за допомогою інформаційних технологій, право на володіння, використання або розпорядження якою належить державним органам, військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, державним

підприємствам, установам та організаціям, а також інформація, створення якої передбачено законодавством та яка обробляється фізичними або юридичними особами відповідно до наданих їм повноважень суб'єктами владних повноважень. Державні інформаційні ресурси є складовою національних інформаційних ресурсів та мають споживчу цінність, а саме: політичну, економічну, наукову, освітню, соціокультурну, оборонну, ринкову, історичну, інформаційну тощо.

Залежно від права власності до складових національних інформаційних ресурсів можна віднести:

- інформаційні ресурси держави;
- інформаційні ресурси інших суб'єктів інформаційної діяльності.

Державні інформаційні ресурси можуть бути розділені на дві групи:

1) інформаційні ресурси, призначені для вирішення завдань конкретного органу управління певної ланки;

2) інформаційні ресурси, орієнтовані на зовнішнього користувача. До державних інформаційних ресурсів висуваються **вимоги** щодо:

- актуальності та достовірності наведених у них даних;
- вичерпної повноти інформаційних джерел;
- компактності викладу;
- оперативності пошуку.

Державні інформаційні ресурси мають типову структуру: обов'язкову – основну частину і вихідні дані; факультативну – довідково-бібліографічний апарат і додаткову інформацію.

В умовах впровадження *електронного урядування* надзвичайної ваги набувають **державні електронні інформаційні ресурси**. Першочерговими завданнями щодо *державних електронних інформаційних ресурсів* є:

- створення та ведення Національного реєстру електронних інформаційних ресурсів, зокрема реєстрація та облік державних електронних інформаційних ресурсів, формування і забезпечення доступності інформації про склад, розміщення і умови використання електронних інформаційних ресурсів;
- систематизація, забезпечення доступу до наявних державних електронних інформаційних ресурсів та їх актуалізація;
- формування та забезпечення ефективного використання державних електронних інформаційних ресурсів органами державної влади;
- вдосконалення нормативно-правової бази, зокрема визначення порядку і умов користування, оплати робіт, пов'язаних з формуванням, використанням та захистом державних електронних інформаційних ресурсів;
- координація діяльності органів державної влади та підприємництва (бізнесу) у сфері формування, використання та захисту державних електронних

інформаційних ресурсів.

Встановлено *правові та організаційні засади проведення оцінки стану захищеності державних інформаційних ресурсів* в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, утворених відповідно до законів України, підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності.

4. Інформаційні ресурси аграрних підприємств

Під впливом масштабного розвитку інформації відбулися зміни трудової діяльності людини, господарської та інших видів діяльності юридичних суб'єктів, суспільних відносин. Серед **основних характеристик** таких змін є:

- відбулось скорочення часу у циклах управління та агровиробництва за рахунок інформатизації та автоматизації їх процесів;

- засобами агровиробництва стала комп'ютерна техніка, яка дозволила спростити процес вирощування продукції рослинництва, а комп'ютерні технології зумовили мінімізацію участі людини в ньому і тим самим зменшили собівартість продукції;

- стала можливою технологічна і географічна інтеграція у всіх сферах життєдіяльності: економічній, суспільній, освітній, військовій та ін., наукові здобутки можуть швидко перетворюватись у реальні технології, засоби, поведінку, а можливості регіонів чи навіть країн оптимально поєднуватись для вирішення актуальних завдань життєдіяльності;

- підвищилась надійність агротехнологій, заснованих на штучному інтелекті запроваджених в управлінні та виробництві;

- відбулось становлення та розвиток єдиного інформаційного простору як певної сукупності інформаційних ресурсів та інформаційних технологій, які дозволяють використовувати їх у різних видах діяльності різними суб'єктами на основі регульованого доступу;

- розширився світогляд громадян і відбулось удосконалення їх інформаційної культури, з'явилась можливість застосування отриманих з інформаційних мереж знань для забезпечення їх життєдіяльності;

- відбувся перерозподіл видів трудової діяльності, значна її частина перебуває зараз в інтелектуальній сфері, що підвищує інтелектуальний потенціал суспільства і вимагає уточнення напрямів його подальшого розвитку;

- інформаційні зміни створили передумови для суттєвих перетворень в економіці, де вирішальну роль в економічній діяльності буде відігравати інформація і її технології.

Гострота взаємовідносин суб'єктів господарювання зумовлює їх до використання у своїй діяльності не лише інформаційних технологій так званого мирного співіснування, а і технологій інформаційної конкуренції, інформаційного суперництва та інформаційного протиборства, аж до інформаційної війни.

Проблеми, які обумовлює інформаційний розвиток та сучасний стан інформатизації суспільства:

- створення інформаційних технологій впливу та комп'ютерних програм для проникнення і руйнування електронної інформації;

- специфічне використання інформаційних продуктів та специфічну поведінку в інформаційному просторі (дискредитація, дезінформація, компрометація, промислове шпигунство, ідеологічні та інформаційні диверсії).

Інформаційний розвиток не лише зумовив значне *зростання обсягів інформації*, швидкості її зміни та приборав кордони її поширення, а і суттєво поновив інструменти застосування інформації, насамперед *інформаційні технології*. Характерною рисою сьогоднішніх інформаційних технологій є проникнення їх практично до всіх сторін життєдіяльності суспільства.

Адаптація суб'єктів господарювання до умов інформаційного суспільства має передбачати обов'язкове виконання наступних **завдань**:

- постійний пошук необхідної інформації і формування власного інформаційного ресурсу;

- врахування неоднозначної структури та якості інформації, що перебуває в інформаційному середовищі, готовність до її постійного аналізу;

- використання сучасних інформаційних технологій та досягнення інформаційного розвитку у виробничому процесі;

- здатність ефективно захищати свій інформаційний ресурс, готовність до протидії інформаційному впливу та підтримання на необхідному рівні свого іміджу;

- забезпечення інформаційного впливу на ринок з метою формування позитивних перспектив свого розвитку;

- оволодіння методами здійснення інформаційного протиборства та інформаційної війни, забезпечення виживання в умовах їх проведення;

- збереження інформаційної інфраструктури в умовах проведення актів кібертероризму.

Інформаційні технології, що застосовуються в господарській діяльності

Інформаційні технології

Технології розвитку виробництва та управління	Комунікаційні технології	Технології інформаційного забезпечення діяльності
Технології захисту інформації	Технології інформаційного	
Технології структурування та інтерпретації інформації	Технології інформаційного протиборства та інформаційної війни	економічної (промислової) розвідки
		Технології кібертероризму

Тому, виконання зазначених завдань не може носити епізодичний характер. Тобто, суб'єкти господарювання, з метою забезпечення свого виживання на ринку мають виділити інформаційну роботу в окремий, самостійний напрямок їх діяльності, яка має виконуватись постійно і виступає обов'язковим видом забезпечення їх бізнесу. Такі вимоги сучасного стану інформаційного розвитку.

5. Міжнародний інформаційний простір та обмін інформацією.

Міжнародна комунікація (МК) – спілкування, передача інформації, що пов'язані з міжнародними відносинами. Тобто це обмін міжнародною інформацією між соціальними суб'єктами, який може бути опосередкований спеціальними технічними засобами, з урахуванням впливу соціальних інститутів, членами яких є ці суб'єкти. МК позначає принаймні три явища: 1) процес передачі й поширення інформації; 2) власне інформацію; 3) засоби комунікації.

Для соціологічної моделі міжнародної комунікації основними елементами є: 1) соціальні суб'єкти, які прямо або опосередковано взаємодіють у інформаційному процесі; 2) специфічні соціальні інститути цих суб'єктів, які впливають на таку взаємодію або повністю визначають її; 3) сама інформація.

Міжнародна комунікація може бути формальною або неформальною. До першої належать офіційні ситуації, тривалість і процедура яких регламентовані міжнародними домовленостями, звичаями тих країн, представники яких беруть у них участь. Неформальній комунікації властивий невимушений характер спілкування. До неформальної комунікації можна віднести також масову комунікацію.

Міжнародні комунікації (МК) мають багато спільного зі звичайними комунікаціями, і в той же час вони мають певні особливості. Так, МК відбуваються без “всесвітнього уряду”, між принципово різними структурами, під жорстким контролем, часто в агресивному середовищі. Учасниками МК є не тільки окремі особи, але й спеціальні організації (міністерства закордонних справ, дипломатичні представництва, делегації тощо). Завдання таких організацій обов'язково наголошується у відповідних визначеннях.

МІП визначається конституційними нормами окремих держав, міжнародними угодами та технічним забезпеченням процесу інформатизації. Він складається із державних (національних) інформаційних просторів, регіональних просторів, а також просторів окремих територій.

На сьогодні окремі регіони та країни визначають квоти на присутність у своєму інформаційному просторі транснаціональних монополій, інших держав і

приватних осіб. Наприклад, Європейське співтовариство визначило таке співвідношення: 14 % відводиться для суб'єктів неєвропейського походження, 86 % – для європейських суб'єктів. Окремі країни, наприклад Франція (яка проводить політику збереження франкофонії), виробляють спеціальне законодавство на присутність в своєму інформаційному просторі іншомовних (в даному випадку англомовних) представників.

Таким чином, основними об'єктами міжнародної інформації є:

1. Міжнародні відносини.
2. Діяльність окремих суб'єктів міжнародних відносин.

Міжнародні відносини – глобальна взаємодія “міжнародних політик” окремих країн, яку ще називають світовою політикою. Міжнародні відносини є тим середовищем, де реалізуються основні принципи зовнішньої і міжнародної політики.

Система міжнародних відносин – сукупність економічних, політичних, ідеологічних, правових, дипломатичних, гуманітарних зв'язків і взаємостосунків між народами, державами та об'єднаннями держав, між основними соціальними, економічними і політичними силами та організаціями, що діють на світовій арені.

Поняття міжнародна інформація слід розмежовувати з поняттям міжнародна комунікація.

Міжнародна комунікація – всесвітня система обробки, збереження, передачі, оцінки та перетворення інформації, що функціонує у світовому просторі. Це поняття відображає технологічний аспект існування міжнародної інформації. Міжнародна інформація є внутрішньою характеристикою певного явища, а міжнародна комунікація – його зовнішньою характеристикою. Перша – це зміст, друга – це засіб і форма. Для міжнародної інформації міжнародна комунікація – матеріальний носій, форма її існування, що створює базу для її використання.